

Kirkenes

Van de zeumer hen me een bôûtraaisie gemaakt langs de kust van Noorwege. We zijn in Bergen aan boord gestapt. Nae vijf daege vaere wazze me in Kirkenes, hêêlemael in 't noorde bij de grens mè Rusland. We hen daer 'n mietjie rond kanne kijke. 't Is nou een aerdig plaetsie, ruim gebouwd met aamel grôôte houtse huize, gevaarefd in frisse kleure. 't Ziet 'r nou hêêl vriendelijk en vrêêdzaam uit. Maor d'r zijn aandere tije gewist. In d'n Twêêde Wêreldoorlog is hier verschrikkelijk gevochte. Daermee vergeleke, hen wij hier in Nederland niks meegemaakt. De Duitsers hadde Noord-Noorwege bezet. Kirkenes wier deur hullie uitgebouwd tot êêne grôôte legerplaets met 45.000 seldaote, drie vliegvelde, veul afweergeschut, kustbatterije, ôôlogsschepe en menusie om nog jaere lang oorlog te voere.

Aanval op Moermansk

't Was de bedoeling van de Duitsers om vanuit Kirkenes de Noordrussische haoves Moermansk en Archangelsk te verôôvere. Op 22 juni 1941 begon d'n Duitsen aanval op de Russische haove Moermansk. De ginneraols hadden 't van tevore over een "Parademarsch nach Moermansk", mor dat is 't nooit geworde. De in d'n oorlog geharde Ôôsterijkse Bergjaogers mosse kaaihard vechte om elleke meter Russische grond. Ze han zôôwel 't terraain as de Russische tegestand zwaer onderschat, ok 't mooie weer duurde nie lang. De seldaote han veul te lije van de barre kou en de snêêuwsturreme. End december han ze 100 kilemeter verôôverd en vedder zijn ze nooit gekomme, 10.500 Duitsers en Ôôsterijkers wazze d'r toe al gesneuveld of gewond. Aan de Russische kant wazze d'r nog grôôtere verlieze. Mè wisselend succes is daer nog drie jaer gevochte.

Oorlog op zêê

Hêêl d'n oorlog deur kwamme d'r hier skeepstransporte langs met oorlogstuig uit de USA om Rusland te bevoorraeje. Ommers, hoe staareker de Russe wazze, hoe meer seldaote Duitsland naer 't Russische front mos sture. Daer deur han ze minder slagkracht om de geallieerde in West-Europao tege te houwe. Wij zouwe werschijnlijk pas jaere laeter bevrijd zijn geworde as de Duitsers in West-Europao staareker gewist wazze. De Amerikaone hen 5000 tanks, 7000 vliegtuige en 4 meljoen ton oorlogstuig per schip naer Rusland gebrocht. Ze voere in konvooië van 30 tot 50 schepe, beschaaremd deur Engelse, Amerikaonse en Russische oorlogsschepe. De Duitsers viele vanuit de Noorse haoves de konvooië aan mè vliegtuige, oorlogsschepe en onderzêêers. D'r gonge 43 van die massao transporte langs Noorwege naer de Russische haoves. 104 vrachtbôôte wiere tò zinke gebrocht en de geallieerde verlore 20 oorlogsschepe. De Russische verlieze zijn nie bekend. De Duitsers leeje grôôte verlieze aan onderzêêbôôte, vliegtuige en oppervlakteschepe in d'r strijd tege de konvooië.

In ere hersteld

De Nore die in Kirkenes weunde, die han 't nie aals te best. Een hôop wiere d'r gedwonge om naer 't zoije te evakkewere. Mor d'r mosse d'r ok veul blijve waareke voor de Duitsers. 't Aaregste wazze de bombardemente deur Russische vliegtuige. Omdat 'r zôôveul Duitse militaire instellaosies in Kirkenes wazze, hen ze dà stadje 328 keer gebommerdeerd. Toch zijn d'r maor 11 burregers deur aal die neervallende en uit mekaor ploffende bomme

omgekomme. Dà kwam omdà ze gelukkig hêêle goeje schuilkelders hadde uitgehakt in de rotse waerop Kirkenes is gebouwd. D'r wazze ok Nore die de Duitse scheepsbeweginge bespioneerde vanuit gehaime uitkijkposte. Ze wiere partizaone genoemd. Mè raadioberichte gavve ze de Duitse pesisies deur aan de Russe. Maor juist ok deur die raodiosignaole konne de Duitsers hullie opspore. Van de 40 partizaone in dut gebied, hen d'r mor 20 d'n oorlog overleefd. Nae d'n oorlog wiere ze met de nek aangekeke omdà ze met de 'commeniste' hadde saomegewaarekt. Pas in 1992 wiere ze asnog deur koning Harold in d'r eer en goeje naam hersteld.

De bevrijding

End 1944 han de Russe een grôte militaire overmacht opgebouwd aan 't front bij Kirkenes. D'n aanval begon op 7 oktober, een regen van 140.000 grenaote kwam neer op de Duitse stelling. Op 25 oktober viel Kirkenes nae harde gevechte in Russische hande. De Duitsers stakke bekant aalle huize in d'n brand, die d'r nog stinge nae de Russische bommerdemente. De Noorse bevolleking zat toen vaailig buite de stad in de baarege. De Duitsers vluchtte naer 't weste, naer de provincie Troms. Overaal wiere de huize verbrand om 't voor de Russe zô moeielijk mogelijk te maoke. Toe de waopestilstand in maai geslote wier, hebbe de Russe d'r aage weer truggetrokke. Maor daernae kwam de kouwen oorlog en wier de grens hermetisch afgeslote. Kirkenes lag toe echt aan 't end van de wêrld. Toch wier 't gaauw weer opgebouwd. D'r was 'n ijzermijn en d'r zit aareg veul vis. Op de scheepswurref bouwe ze d'r aage vissersbôte. Nae de omwenteling in Rusland in 1989, gong de grens ope. Tegewoordig weune d'r aerdig wat Russe in Kirkenes, d'r is 'n Russisch raaisbreau en in de gemêentebibeletheek kà je Russische boeke lêêne. Elleken dag brengt de postbôt honderde vrêêdzaome toeriste hier naer toe uit de lande die vroeger hier zô verschrikkelijk tege mekaor gevochte hebbe. Dà geef gelukkig hoop voor de toekomst.

Piet Pols.

P.S. 't Leste nieuws over de Historische Verêêniging is te vinge op www.historie-sliedrecht.nl. Op de woensdagmiddagge zij me te bezoeke in 't Onderhuys!